

Andrzej F. Dziuba

"Pedagogia biblijna w katechezie",
Jan Kochel, Zbigniew Marek, Kraków
2012 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 21/1, 233-236

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Jan Kochel, Zbigniew Marek SJ
Pedagogia biblijna w katechezie

Wydawnictwo WAM, Kraków 2012, ss. 356.

Zobowiązanie przekazane przez Jezusa Chrystusa apostołom: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody” (Mt 28, 19), pozostaje szczególnym zobowiązaniem zleconym przez Mistrza swoim najbliższym uczniom. Dziś w bardziej precyzyjnym przekładzie proponuje się: „Idźcie więc i czyńcie uczniów ze wszystkich narodów”. Niemniej zobowiązanie przepowiadania pozostaje szczególnym zadaniem nowej wspólnoty zbawczej, założonej przez Jezusa Chrystusa, Ludu Bożego Nowego Przymierza, Kościoła.

Szczególnym znamieniem tej posługi przepowiadania jest katechizacja, w całym swym bogactwie. Jest wielkie dzieło Kościoła, które wymaga także ciągłego namysłu praktycznego oraz teoretycznego. Niniejsze studium jest, jak wskazuje tytuł, propozycją pedagogii biblijnej w katechezie.

Autorzy opracowania są znanymi katechetami i katechetykami, pracownikami naukowymi polskich uczelni akademickich oraz autorami wielu publikacji z zakresu tej problematyki. Ks. prof. Z. Marek jest autorem m.in. następujących pozycji: *Biblia w katechetycznej posłudze słowa* (Kraków 1998), *Podstawy wychowania moralnego* (Kraków 2005), *Podstawy i założenia katechetyki fundamentalnej* (Kraków 2007). Natomiast ks. prof. J. Kochel opracował m.in.: *W Szkole Słowa Bożego. Medytacje w rytmie „lectio divina”* (Opole 2001), *Katecheza królestwa niebieskiego. Studium biblijno-katechetyczne Ewangelii Mateusza* (Opole 2005), *Katecheza u źródeł Ewangelii* (Poznań 2006).

Książkę otwiera szczegółowy spis treści (s. 5–7). Następnie zamieszczono słowo wstępne zredagowane przez bp. Gerarda Kusza, wiceprzewodniczącego Komisji Wychowania Katolickiego KEP (s. 9–10) oraz wstęp przygotowany przez obu autorów (s. 11–13). Z kolei całość dzieła podzielono na sześć rozdziałów.

Jezus – Nauczyciel i katecheta to temat pierwszego rozdziału przygotowanego przez J. Kochela (s. 15–62). Autor kreśli portret Jezusa odpowiadający poszczególnym Ewangeliom: Jezus Didaskalos u św. Marka, Jezus Kathegetes u św. Mateusza, Jezus Epistates u św. Łukasza i Jezus Aletheia u św. Jana. Zatem to w kolejności: Nauczyciel, Przewodnik, Mistrz i Prawda.

Z kolei J. Kochel i Z. Marek przedstawili wspólnie temat: *Katecheza Kościoła* (s. 63–112). Autorzy tłumaczą najpierw stosowaną grecką terminologię: *paideia* – *paideutes* oraz *katechein* – *kathegestes*. Ważna jest także próba analizy dwóch terminów w języku polskim: ewangelizacja i katecheza. W kompleksowo pojętej katechezie można łatwo doszukać się jej teo-, chrysto- i eklezjocen-

trycznego ukierunkowania. Bogato i różnorodnie prezentuje się problematyka treści i źródeł katechezy. Autorzy wskazują także, że posługiwanie się tekstami biblijnymi w katechezie wymaga respektowania pewnych zasad.

Rozdział trzeci opracowany przez Z. Marka podejmuje temat: *Cele i zadania katechezy* (s. 113–172). Na czoło wysuwa się tutaj więź osobowa z Jezusem Chrystusem. To winno prowadzić do ugruntowywania i rozwijania służby wierze. Oczywiście, nigdy nie można pominąć osobowej formacji czysto ludzkiej. W takim temacie winna harmonijnie współbrzmieć katecheza i wychowanie religijne.

Katecheci w służbie Słowa Bożego to tematyka kolejnego rozdziału przygotowanego przez J. Kochela (s. 137–172). Zwrócono uwagę na bogatą terminologię biblijną i eklezjalną na określenie osób podejmujących misję dydaktyczno-wychowawczą. Wpisuje się to szczególnie w posługę Słowa. Katechetyczna posługa Słowa winna mieć zawsze ewangeliczny charakter. Aby te zadania odpowiedzialnie podjąć niezbędna jest formacja biblijna katechetów. Autor wskazuje tutaj na konieczne elementy jak: 1. „Lektura Boga”; 2. Ożywienie praktyki *lectio divina*; 3. Szkoły Słowa Bożego w programie katechezy. W całym dziele katechezy ważna jest także animacja biblijna.

J. Kochel opracował także temat: *Biblia w nauczaniu i wychowaniu* (s. 173–262). Odnośnie do zasad wychowania biblijnego wskazano m.in. na interpretację, hermeneutykę czy dydaktykę biblijną. Oczywiście mogą pojawić się także błędy w wychowaniu biblijnym, np. fundamentalizm. Z kolei autor wskazał na wychowanie biblijne w rodzinie, gimnazjum i szkole średniej – ponadgimnazjalnej. Mają te etapy swoją specyfikę, metody czy techniki.

Ostatni rozdział autorstwa Z. Marka nosi tytuł: *Metody pracy z tekstami biblijnymi* (s. 263–333). Autor charakteryzuje najpierw metody stosowane w tej pracy oraz zasady korzystania z tekstów biblijnych. Wśród metod analizy tekstu wskazuje na przepisywanie, dzielenie, wyróżnianie scen, wskazanie na działanie oraz analizę strukturalną. Czymś innym jest praca z tekstami o charakterze dialogicznym. Ważna jest praca z rozeznaczonym zbawczym orędziem, poprzez opowiadania i scenki. Wreszcie wskazano na różne formy wyrażania doświadczeń płynących z Biblii. To m.in. praca z obrazami, muzyką, przeżyciami czy zdolnościami twórczymi uczniów.

Książkę zamyka wykaz skrótów (s. 335) oraz bibliografia (s. 337–356).

Całość prezentowanego zbioru stanowi interesującą próbę całościowego spojrzenia na pedagogię biblijną w katechezie. To odwoływanie się do objawionego słowa szczególnie czytelnie przystaje do jego przepowiadania w nauczaniu katechetycznym. Dostrzeżenie waloru pedagogicznego dodatkowo uboga całość twórczego obcowania z Biblią, nie tylko w zakresie samej treści.

W tym kontekście interesująca jest opinia bp. Gerarda Kusza, wybitnego znawcy problematyki katechetycznej: „Zbiór artykułów wydanych w formie

książki księży profesorów Zbigniewa Marka i Jana Kochela stanowi nieodzowną pomoc katechetyczną w odkrywaniu w Biblii samego Boga. Pomaga w nawiązywaniu dialogu międzypersonalnego człowieka ze swoim Stwórcą. Katecheta jest tutaj traktowany nie tylko jako nauczyciel, ale przede wszystkim jako świadek Boga, który w swoim Synu Jezusie Chrystusie nas umiłował i dla którego świadectwo miłości jest językiem dialogu” (s. 10). Autor zatem wchodzi w dostrzeżenie jeszcze wyraźniej ewangelizacyjnego przesłania wiary.

Dobrze, że zauważa się, iż książka ta jest zbiorem wcześniejszych publikacji (s. 10, 12). Po każdym rozdziale zostało podane miejsce pierwodruku. Obecnie zaznacza się, iż każdy z rozdziałów jest uzupełnioną i zmodyfikowaną wersją. Czasem dany blok tematyczny został uzupełniony i o inne wcześniejsze publikacje.

Patrząc natomiast na przeznaczenie tego opracowania autorzy stwierdzają: „Mamy też nadzieję, że sama publikacja będzie wsparciem przy naświetlaniu Bożym objawieniem spraw ludzkiego życia. Ufamy też, że poprawny kontakt ze słowem Bożym będzie otwierał ludzkie serca na Boga, w którym «żyjemy, poruszamy się i jesteśmy» (Dz 17, 28). Jesteśmy też przekonani, że kontakt ten pomoże ludziom «szukać Jego woli, widzieć Chrystusa we wszystkich ludziach, czy to bliskich, czy obcych, trafnie osądzać prawdziwe znaczenie i wartość rzeczy doczesnych tak samych w sobie, jak i w stosunku do celu człowieka»” (s. 13). Autorzy zaznaczają, że w końcówce przywołują cytaty z Konstytucji dogmatycznej o Objawieniu Bożym *Verbum Domini* (nr 4). Tymczasem jest to cytaty z Dekretu o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* (nr 4), ale według tłumaczenia dokumentów Vaticanum II z 1968 r.

Zawsze wykaz skrótów jest zabiegiem, który pozwala na ich stosowanie w tekście podstawowej narracji oraz przypisach czy bibliografii. Obok zaproponowanego zestawienia występują także inne skróty, które niestety nie mają wyjaśnień, oto niektóre z nich: KatBl (s. 27), Kat (s. 24, 192, 199), GN (s. 197), OsRomPl (s. 195), OLB (s. 192), DFK (s. 191), STHŚO (s. 191), DCG (s. 186), OCWD (s. 182), DM (s. 182). Także w wykazie skrótów uderza brak konsekwencji w opisach bibliograficznych.

Bibliografia jest cennym zestawieniem i jak zawsze bardzo oczekiwanym. W przedstawionej propozycji faktycznie pominięto niemal wszystkie pozycje z wykazu skrótów. Niektóre pozycje występują dwukrotnie obok siebie (s. 338, 341, 344, 345, 354). Spotkać można pewne błędy w pisowni wyrazów w językach obcych (s. 337, 339, 347). „Mały słownik teologiczny” jest autorstwa, a nie pod redakcją K. Rahnera i H. Vorgrimlera (s. 348). Podobnie „Słownik Nowego Testamentu” jest autorstwa X. Leon-Dufoura (s. 353). Wręcz nagminny jest błąd w pisowni prof. T. Kukołowicz (s. 346). Chyba zabrakło stosownych korekt oraz ograniczonego zaufania do środków elektronicznych.

Słuszna jest uwaga ze słowa wstępnego: „Należy wyrazić uznanie autorom za podjęty wysiłek badawczy oraz wdzięczność za przybliżenie różnych sposobów i metod wydobywania treści przekazu biblijnego, czyli tzw. kerygmatu” (s. 10). Praca ta jest jako zwarty zbiór ważnym osiągnięciem, nie tylko teoretycznym. Książkę cechuje bowiem wielkie nachylenie praktyczne. Można odnieść nawet wrażenie, że ma ona sens tylko wówczas, jeśli stanie się realizmem posługi katechetycznej. Zresztą sam język jest komunikatywny i bogaty w swej warstwie narracyjnej.

Warto także zauważyć, że „zebrany materiał w formie książki jest doskonałym przeglądem dorobku polskiej katechezy biblijnej po Soborze Watykańskim II. Stanowi rodzaj podręcznika, który pomaga zarówno katechezie, jak i katechizowanym w sposób pogłębiony rozumieć i odkrywać prawdy o Bogu i człowieku zawarte w Biblii. Dopiero doświadczenie człowieka przeniknięte światłem słowa Bożego i świadectwem życia Syna Bożego Jezusa Chrystusa staje się wartością bezcenną. Stanowi także fundament dialogu między Bogiem a człowiekiem. Pozwala lepiej odczytać zamysł Boga w stosunku do nas i lepiej rozumieć tajemnicę naszego «ja»” (s. 10). Ten personalistyczny wydźwięk prezentowanego opracowania – z różnym natężeniem – wybrzmiewa na wielu stronach i w wielu formułowanych opiniach.

Prezentowane studium, znane już we fragmentach z wcześniejszych publikacji, jest interesującym materiałem, który może być przydatny w dziełach nowej ewangelizacji. Może być pomocny w wyzwaniach, jakie stawiają współczesne areopagi, np. kultury, mediów czy nauki. Nie można także pominąć wyzwań, jakie przynoszą dziedzicze pogan. To odnosi się nie tylko do katechizacji szkolnej, ale także dorosłych oraz do szerokiego świadectwa wiary, tak oczekiwanego we współczesnym świecie. Dziś potrzeba szczególnie świadków.

Bp Andrzej F. Dziuba